

Nr 160

Utlåtande i anledning av motioner om fullständig lärarutbildning i Montessoripedagogik.

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 498 av herr *Lidgard* och fröken *Stenberg* samt II: 638 av fru *Sundberg* har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande anordning av fullständig lärarutbildning i Montessoripedagogik åtminstone vid någon lärarutbildningsanstalt.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *skolöverstyrelsen*. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. Huvudtanken i skolöverstyrelsens yttrande över motionerna synes vara att Montessoripedagogiken erbjudit mycket av värde för den pedagogiska utvecklingen i allmänhet men också att mycket av vad som återfinnes där förts fram även av andra pedagoger och är att betrakta som pedagogisk allmänegendom. Montessoripedagogiken präglas, framhåller överstyrelsen, av en tendens till avskärmning från andra pedagogiska riktningar och häri ligger en viss fara. Lärarutbildningen bör stimuleras och vidareutvecklas genom att man tar upp idéer som uppkommit och prövats på skilda håll, däribland inom Montessoripedagogiken.

Utskottet, som haft tillfälle att ta del av synpunkter även från företrädare för Montessoripedagogiken i Sverige, finner det önskvärt att man i det pedagogiska forsknings-, utvecklings- och undervisningsarbetet söker sammansmälta och nyttiggöra vad enskilda pedagogiska riktningar kan erbjuda av erfarenheter och idéer. En vidareutveckling av det samarbete som redan förekommer mellan lärarhögskolan i Göteborg och Göteborgs högre samskola just inom Montessoripedagogikens fält synes vara en väg att i denna lärarhögskolas pedagogiska verksamhet ta till vara vad Montessorimetoden kan erbjuda. Utskottet, som finner det önskvärt att en sådan vidareutveckling kommer till stånd, anser sig däremot inte böra föreslå riksdagen att nu hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om fullständig lärarutbildning i Montessoripedagogik, vare sig i form av specialkurs utöver den vanliga lärarutbildningen eller som en fristående full-

ständig utbildningslinje. Utskottet avstyrker alltså motionerna och hemställer

att riksdagen icke bifaller motionerna I: 498 och II: 638.

Stockholm den 14 november 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 159.

Skolöverstyrelsens

yttrande den 29 augusti 1967 över motionerna I:498 och II:638

SÖ har i ett tidigare uttalande, som gällde den vid Göteborgs högre samskola bedrivna försöksverksamheten med undervisning enligt montessorimetoden — *petita* avseende budgetåret 1967/68 punkten 27: 4 — bl. a. anfört att en genomgående tillämpning av montessorimetodiken är värdefull och kan ge viktiga bidrag till den pedagogiska utvecklingen samt att det finns anledning att för grundskolans räkning ta vara på de erfarenheter, som ett studium av en konsekvent tillämpning av montessoripedagogiken kan ge. Detta uttalande grundas på uppfattningen att montessoripedagogiken i likhet med andra pedagogiska skolor jämsides med nutida pedagogisk och psykologisk forskning ger dagens skolarbete värdefulla impulser.

Om montessorimetoden kan följande anföras.

Med utgångspunkt i tidigare utexperimenterad materiel för (isolerad) träning av olika sinnesfunktioner hos bl. a. döva och »efterblivna» barn konstruerade Maria Montessori i början av 1900-talet en serie övningsmateriel för normala barn och utarbetade en detaljerad metodik för materielen användning. Materielen avser övning av syn- och hörselsinne, lukt- och smaksinne, färgsinne och formuppfattning. Materiel och metodik är vidare inriktade på träning av motoriken, på inläring av skrivning, läsning och räkning samt även sådana skolämnen som biologi, geografi och historia.

Montessori kallade själv sitt tillvägagångssätt för »den vetenskapliga pedagogikens metod» (*Il metodo della pedagogia scientifica* — — — Rom 1909).

Översättningarna av hennes skrifter använder benämningen montessorimetoden — ett nu vedertaget begrepp, varmed menas pedagogisk verksamhet med av Montessori konstruerad materiel, använd enligt av henne fastställda regler.

Montessori baserade utformandet av metodik och materiel på omfattande barnobservationer. Hon iakttog därvid att barn kunde arbeta med materielen under stark koncentration, att de gärna upprepade arbetsmomenten tills säkerhet i hanterandet uppnåddes och att den genom den egna aktiviteten vunna erfarenheten och upptäckten av rätta lösningar beredde barnen glädje. De uppsökte gärna frivilligt den materiel, som läraren tidigare gjort dem bekanta med.

Med utgångspunkt i observationer av barn i aktivitet med Montessoris materiel, hanterad enligt hennes direktiv, framlade Montessori sin hypotes om känsliga perioder för utvecklingen. Hon menade, att barnet under vissa utvecklingsskedan är särskilt mottagligt för viss kunskapsmateriel och vissa övningar. Om man inte utnyttjade tillfället att låta barn i ett visst mottagligt stadium lära sig vad det just då var intresserat av och hade lätt för, blev inlärandet betydligt mödosammare, när barnet nått ett senare utvecklingsskede.

Genom de konsekventa tillämpningarna av denna hypotes skiljer sig Montessoris pedagogiska system från tidigare presenterade uppfostringssystem

eller filosofiska spekulationer om uppfostran. Det har med rätta framhållits att Montessori upptäckt känsliga perioder i barns utveckling och att »montessoripedagogiken» vill anpassa uppfostran till dem.

Montessori har därmed anknutit sin metodik till en uppfattning om barn, som hon underbyggt med vetenskaplig forskning. Men hennes naturvetenskapliga utgångspunkt och ensidigheten i hennes observationsmetod medför en begränsning av värdet i hennes barnpsykologi som underlag för modern pedagogik.

Montessori deklarerar t. ex. som sin uppfattning, att fysisk och psykisk utveckling är avgränsade från varandra, även om hon utgår från antagandet att det finns ett samband mellan intelligens och motorisk förmåga.

Enligt Montessori är barnet ett psykiskt embryo från födelsen upp till treårsåldern, då dess »psykiska organ» börjar fungera. Hennes psykologiska uppfattning stöder hennes metodiks tillämpning men ger föga utrymme för en modifikation.

Montessoris namn är nu knutet till pedagogisk verksamhet i förskola och skola i flera världsdelar. Verksamhet enligt montessorimetoden innebär att uppfostran och undervisning bedrivs efter detaljbestämda riktlinjer.

Maria Montessoris verksamhet och författarskap har stimulerat och berikat 1900-talets pedagogiska debatt. Av henne konstruerad materiel har visat sig värdefull som komplement till annan materiel för olika åldrar och ändamål och med tidigare eller senare ursprung.

Som reformpedagog erbjuder Montessori många jämförelsepunkter med andra reformpedagoger. Hennes metod intar dock en särställning genom att den av henne och hennes anhängare avgränsats från assimilering med andra pedagogers forskningsresultat, tankegångar och metoder.

Många av de tankar Montessori tänkt om uppfostran och undervisning har också presenterats av andra och är i stor utsträckning allmän egendom.

Den strävan att främja barns självverksamhet, koncentration, självdisciplin och frihet, som återfinns i montessoripedagogiken, har sedan länge präglat den allmänna pedagogiska debatten. Metodiska och attitydmässiga frågor som bearbetats i denna debatt och i många fall funnit stöd i de rön som pedagogisk och psykologisk forskning fortlöpande presenterar har lett till konkreta åtgärder inom såväl förskola och skola som lärarutbildning i Sverige.

För att nå målet för uppfostran — eller åtminstone komma det så nära som möjligt — måste man dock ständigt ompröva vilka medel och arbetsätt forskning och erfarenhet kan anvisa som de bästa, och den använda materielen måste ständigt modifieras och kompletteras med utgångspunkt i den aktuella pedagogiska forskningen och erfarenheten.

Enligt SÖ:s uppfattning är det naturligt att det pedagogiska arbetet i förskolan och grundskolan utgör en syntes av de olika impulser och metoder som vuxit fram under årens lopp.

Det torde vara uppenbart, att en pedagogisk verksamhet som är bunden till ett enda system med en speciell pedagogs prägel löper risken att begränsas och präglas av ensidighet. Möjlighet att utveckla och berika verksamheten finns, då man har tillfälle att i pedagogiken införliva skilda forskningsmässigt och erfarenhetsmässigt vunna och prövade idéer. Enligt SÖ:s mening är detta det sätt varpå det värdefulla också i montessoripedagogiken bör tillföras lärarutbildningen. Däremot anser SÖ skäl inte föreligga för att anordna en fullständig lärarutbildning i montessoripedagogik.